

Asist. univ. dr. cj. Andreea CORSEI

**DREPT PENAL. PARTEA GENERALĂ
CONCEPTE ȘI INSTITUȚII FUNDAMENTALE**

– Curs universitar –

Asist. univ. dr. cj. Andreea CORSEI

DREPT PENAL. PARTEA GENERALĂ

CONCEPTE ȘI INSTITUȚII FUNDAMENTALE

– Curs universitar –

Universul Juridic
București
-2026-

I. NOȚIUNI GENERALE PRIVIND DREPTUL PENAL

I.1. Noțiunea dreptului penal

În sistemul dreptului pozitiv, dreptul penal, ca ramură a dreptului public, cuprinde totalitatea normelor juridice prin intermediul cărora statul reglementează relațiile sociale care se formează în procesul de prevenire și combatere a criminalității. Normele penale stabilesc cadrul juridic în care anumite conduite dobândesc semnificație penală și determină consecințele juridice care intervin în cazul săvârșirii unei infracțiuni. Prin intermediul lor sunt stabilite faptele care constituie infracțiuni și sancțiunile aplicabile, precum și condițiile în care poate fi angajată răspunderea penală. Caracterul de drept public al acestei ramuri rezultă din natura relațiilor juridice pe care le reglementează și din poziția statului, care exercită, prin autoritățile competente, prerogativa de a stabili conduita interzisă de legea penală și de a reacționa atunci când aceasta este încălcată.

Ca instrument esențial al politicii penale a statului, dreptul penal urmărește protejarea valorilor sociale considerate fundamentale pentru existența și funcționarea societății împotriva faptelor care prezintă relevanță penală. Necesitatea unei asemenea protecții explică intervenția legiuitorului prin incriminarea acelor conduite care, prin natura și gravitatea lor, justifică utilizarea mijloacelor specifice dreptului penal. Norma penală îndeplinește astfel o funcție de protecție, contribuind în același timp la prevenirea săvârșirii unor noi infracțiuni prin stabilirea consecințelor juridice asociate încălcării sale.

În același timp, intervenția dreptului penal trebuie să rămână circumscrisă situațiilor în care natura și gravitatea faptelor impun recurgerea la mijloacele specifice acestei ramuri de drept. Caracterul său subsidiar presupune utilizarea sancțiunii penale atunci când protejarea valorilor sociale nu poate fi asigurată în mod corespunzător prin alte mijloace juridice. Stabilirea limitelor răspunderii penale revine legiuitorului, care trebuie să asigure un raport echilibrat între necesitatea protejării societății și respectarea drepturilor și libertăților persoanei. În acest cadru, normele penale stabilesc limitele în care statul poate interveni pentru protejarea valorilor sociale în fața faptelor prevăzute de legea penală.

I.2. Obiectul și caracterele dreptului penal

Dreptul penal reprezintă o ramură autonomă de drept, cu un obiect propriu de reglementare și principii fundamentale care guvernează materia, de la stabilirea condițiilor în care o faptă constituie infracțiune până la determinarea consecințelor pe care săvârșirea acesteia le produce în planul răspunderii penale.

Obiectul dreptului penal reprezentat de relațiile de apărare socială, ca relații de prevenire și combatere a criminalității, are un caracter complex. Astfel, relațiile sociale se manifestă, pe de o parte, ca relații de conformare stabilite între stat și destinatarii normelor penale ce se nasc de la data intrării în vigoare a legii penale. Ele constau în dreptul statului de a pretinde o anumită conduită, prin abținerea de la săvârșirea faptelor incriminate și în obligația ce revine destinatarilor legii penale de a adopta conduita impusă. Pe de altă parte, ca relații de

conflict, ce se nasc la data și cu ocazia comiterii faptelor ce constituie infracțiuni, constau în dreptul statului de a trage la răspundere penală și de a aplica sancțiuni și, respectiv, obligația persoanei vinovate de comiterea infracțiunii de a suporta consecințele faptei sale.

Prin specificul reglementărilor sale, dreptul penal se încadrează în sfera dreptului public, raporturile pe care le generează fiind caracterizate prin poziția de autoritate a statului. Aceasta se manifestă prin stabilirea normelor care prescriu conduita destinatarilor legii penale, iar în cazul încălcării lor, prin intervenția organelor competente în condițiile și limitele prevăzute de lege.

Ocupând un loc bine definit în sistemul de drept, dreptul penal, ca ramură de sine stătătoare cu un caracter autonom, interferează cu ramuri de drept public precum dreptul constituțional, dreptul procesual penal sau dreptul financiar. O legătură deosebit de strânsă există între dreptul penal și dreptul procesual penal, determinată de raportul de complementaritate dintre normele care alcătuiesc cele două ramuri de drept. Dreptul penal stabilește faptele care constituie infracțiuni și reglementează consecințele juridice ale săvârșirii acestora, în timp ce dreptul procesual penal instituie cadrul în care organele judiciare își exercită atribuțiile în vederea constatării infracțiunilor și a soluționării raportului juridic penal. În acest sens, normele de drept penal material își găsesc aplicarea prin intermediul mecanismelor și garanțiilor prevăzute de dreptul procesual penal. Interdependența dintre cele două ramuri autonome de drept este evidențiată și de finalitatea urmărită prin aplicarea normelor penale. Procesul penal asigură cadrul necesar pentru stabilirea situației de fapt și determinarea răspunderii penale, cu respectarea garanțiilor procesuale recunoscute persoanelor implicate în procedurile judiciare. Desfășurarea acestuia este guvernată de exigențele legalității și ale procesului echitabil, astfel încât tragerea la răspundere penală să aibă loc numai în condițiile prevăzute de lege și pe baza probelor administrate potrivit normelor procesuale.

Dreptul penal prezintă legături semnificative și cu ramurile dreptului privat, în considerarea protecției pe care norma penală o acordă unor relații sociale reglementate cu precădere de acestea. Atunci când atingerea adusă unor drepturi sau interese protejate prin normele dreptului privat prezintă un grad de gravitate care justifică intervenția penală, legiuitorul poate recurge la incriminarea conduitei respective. O asemenea legătură este evidentă în materia raporturilor patrimoniale, a relațiilor de familie sau a celor izvorâte din raporturile de muncă, unde anumite conduite ilicite pot dobândi, în condițiile prevăzute de lege, relevanță penală. În asemenea situații, dreptul penal completează protecția oferită de celelalte ramuri de drept, intervenind atunci când atingerea adusă valorilor ocrotite justifică aplicarea mijloacelor specifice răspunderii penale.

Dreptul penal are și un caracter unitar, ce este pus în evidență de unitatea principiilor ce reglementează materia penală. Sub aspectul structurii sale, divide în drept penal partea generală și drept penal partea specială, urmând de altfel și împărțirea Codului penal în două părți. Primele își au sediul, de regulă, în partea generală a Codului penal, unde sunt reglementate instituțiile fundamentale ale materiei, de la condițiile existenței infracțiunii până la consecințele juridice determinate de săvârșirea acesteia. Normele speciale, cu sediul în